

Відгук
офіційного опонента Томенка Олександра Анатолійовича
на дисертаційну роботу ГЛУХОВА ІВАНА ГЕННАДІЙОВИЧА
«Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів
закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання», подану на здобуття
наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за
спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп
населення

Актуальність обраної теми. Вивчення проблеми формування змісту фізичного виховання студентів привертає увагу досить широкого кола дослідників – Т.Круцевич, Н.Москаленко, Н.Пангелової та інших. У роботах, присвячених даній тематиці, відзначено, що провідною формою проведення занять для них є секційні заняття, а одним з найбільш популярних різновидів рухової активності є плавання. За даними виконавця дисертації загальна кількість студентів, які не вміють плавати, становить від 26,17 до 36,38% на різних курсах, майже у половини студентів присутнє бажання удосконалити свій рівень вмінь з плавання (40,56-43,76%); більшість учасників освітнього процесу усвідомлюють позитивний оздоровчий вплив занять плаванням на власний організм (від 53,15 до 66,67% студентів різних курсів). Згадані вище факти нашоувхують на необхідність розробок у організаційно-методичному забезпеченні (зокрема у програмуванні) занять плаванням для студентів. Необхідність розв'язання зазначеної проблеми зумовлює актуальність наукового дослідження та дозволяє сформулювати його проблему, яка полягає у відсутності обґрунтованої концепції програмування занять з плавання студентів. Власне результати дисертаційної роботи і сприяють вирішенню цієї важливої наукової проблеми.

Оцінка рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Дисертаційна робота Глухова Івана Геннадійовича є завершеним самостійним дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення та теоретичні узагальнення, має важливе наукове, практичне значення.

Науковий рівень роботи є таким, що відповідає вимогам МОН щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук. Усі компоненти складають логічно побудовану і композиційно завершену структуру наукової роботи. Комплексне застосування методів (теоретичний аналіз й узагальнення даних науково-методичної літератури, загальнонаукові методи дослідження; педагогічні методи дослідження; соціологічні методи дослідження; методи математичної статистики) є адекватним і відповідає проблематиці дослідження та сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту.

За матеріалами дисертації опубліковано 50 наукових працях, серед яких – 36 містять основні наукові результати дисертації (4 публікацій у закордонних періодичних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, та 31 стаття – у фахових наукових виданнях України), 9 – засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 6 – додатково відображають наукові результати дисертаційного дослідження. Проблематика, зміст, кількість публікацій за дисертаційним дослідженням повністю відповідає вимогам МОН України. Теоретичне оприлюднення наукових досліджень на конференціях повною мірою засвідчує належну апробацію результатів. В опублікованих із співавторами наукових працях здобувачеві належить формулювання основної наукової ідеї, обґрунтування теоретичних та методичних положень концепції програмування занять з плавання, отримання та опрацювання теоретичних й емпіричних даних, проведення узагальнень.

Наукова новизна представлених експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень достатньо обґрунтована. В її основі є те, що автором уперше:

- обґрунтовано концепцію програмування занять з плавання студентів, яка залежно від цілей та завдань фізичного виховання визначає раціональну сукупність та об'єм засобів, методів і форм, послідовність їхнього використання на різних етапах освітнього процесу студентів;
- обґрунтовано алгоритм програмування змісту занять, який покладений в основу розробки програм занять з плавання для студентів із різним рівнем плавальної підготовленості у процесі фізичного виховання упродовж усього періоду здобуття освіти в закладі вищої освіти;
- визначено структуру і зміст контролю плавальної підготовленості студентів, який диференційовано на основі загальних та індивідуалізованих цілей занять плаванням;
- визначено сучасні організаційні та методичні особливості занять з плавання студентів та шляхи їх удосконалення при реалізації стандартизованої (інваріантної) та варіативної складових процесу фізичного виховання в сучасних умовах вищої освіти;
- обґрунтовано систему постановки цілей, відмінною особливістю якої є врахування варіанту програмованої індивідуальної траєкторії постановки та досягнення цілей студентами та її зіставлення з траєкторією постановки цілей на різних рівнях занять з плавання у процесі фізичного виховання.

Також автором було удосконалено: відомості про пріоритети занять плаванням студентів різних років навчання та спеціальностей; відомості щодо оцінювання фізичного розвитку, фізичної підготовленості, плавальної підготовленості студентів у межах систематичних занять руховою активністю (на прикладі плавання); шляхи оптимізації обліку плавальної підготовленості студентів шляхом програмування проведення контролю та досягнень в освітньому процесі під час занять з плавання.

Наукова обґрунтованість, достовірність та об'єктивність результатів.

Ступінь достовірності результатів дослідження забезпечується: широкою джерельною базою (використано 567 літературних джерел); використанням ґрунтового аналізу документальних матеріалів; використанням адекватних методів статистичної обробки результатів; залученням до дослідження достатньої кількості кваліфікованих експертів-практиків; тривалістю виконання чотирьохетапного дисертаційного дослідження (2015-2022 рр.); результатами впровадження в практичну діяльність Запорізького національного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Херсонського державного університету, Хмельницького національного університету, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Результати досліджень оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Фізичне виховання, спорт та фізична реабілітація: проблеми і перспективи розвитку» (2018, Київ); «Актуальні проблеми юнацького спорту» (2018, Херсон); «Традиції та інновації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації» (2019, Київ); «Проблеми, досягнення та перспективи розвитку медико-біологічних і спортивних наук» (2020, Миколаїв); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (2020, Чернігів); «Фізична активність і якість життя людини» (2019, 2021, Луцьк); «Фізична культура, спорт та здоров'я нації» (2021, Вінниця); «Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму» (2021, Переяслав-Хмельницький); «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (2021, Чернівці); «Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності» (2022, Дніпро); 2nd, 3rd International Workshop on Intelligent Information Technologies and Systems of Information Security (2021, 2022, Хмельницький); 7th International

Conference of the Universitaria Consortium In Physical Education, Sports and Physiotherapy (2021, Iasi, Romania).

Рівень виконання поставленого наукового завдання. У дисертаційній роботі подано вирішення актуального науково-практичного завдання щодо розробки теоретико-методичних основ програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти. Відповідно до гіпотези дослідження коректно визначено мету та завдання дослідження. Мета спрямована на наукове обґрунтування та розробку теоретико-методичних основ програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. Досягнення мети було обумовлено розв'язанням низки завдань (узагальнити сучасні підходи до програмування занять з фізичного виховання студентів в закладах вищої освіти; визначити сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів; обґрунтувати концепцію програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання; обґрунтувати алгоритм програмування змісту занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання; розробити програми занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання з урахуванням вихідних показників плавальної підготовленості та індивідуальних особливостей студентів; визначити ефективність програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання на різних рівнях плавальної підготовленості). Об'єктом даного дослідження були структура та зміст фізичного виховання студентів. У межах об'єкту дослідження програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання розглядалось як предмет дослідження.

Академічна доброчесність. При детальному аналізі структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Наявний Протокол аналізу звіту подібності, який був згенерований системою [StrikePlagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com) підтверджує даний факт.

Кандидатську дисертацію на тему «*Формування еколого-правової компетентності майбутнього вчителя у процесі валеологічної підготовки*» захищено в 2013 році. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використано.

Характеристика основних структурних елементів дисертаційної роботи

Дисертаційна робота має усі необхідні структурні елементи, а саме анотацію, основну частину, яка складається з 6 розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота представлена на 509 сторінках, 396 із яких – основний текст, вміщує 31 таблицю та 24 рисунки. У роботі використано 567 джерела літератури, з яких 63 – латиницею.

У першому розділі *«Сучасні підходи до програмування занять з фізичного виховання студентів»* проведено узагальнення теоретичних та методичних підходів до вдосконалення фізичного виховання студентів, розкрито сутність варіативності змісту занять та перспективи застосування програмування занять з фізичного виховання студентів. Окремі підрозділи присвячено основам програмування занять у фізичному вихованні й розкриттю організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів в закладах вищої освіти. Також увагу зосереджено на змісті та проблемах програмно-методичного забезпечення занять з плавання студентів.

Результати за розділом опубліковано у 10 працях автора.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* увагу зосереджено на розкритті методологічної основи дослідження, конкретизації змісту застосованих методів та організації дослідження. Використано наступні методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних наукових і методичних джерел та інформації з ресурсів інформаційної мережі Інтернет, системного аналізу, програмування, історико-логічний, аналізу та синтезу, порівняння та екстраполяції, та емпіричні метои: аналізування документальних матеріалів, опитування (анкетування), експертне оцінювання, педагогічне

спостереження, педагогічне тестування, медико-біологічні методи, педагогічний експеримент та методи математичної статистики.

У третьому розділі *«Сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів»* розглянуто основу для подальшого обґрунтування організаційних та методичних компонент концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Результати проведеного опитування засвідчили наявність груп студентів із суттєво різним рівнем плавальної підготовленості (від тих, які не вміють плавати, до тих, які займалися у спортивних секціях із плавання). Ключовими організаційними особливостями, які мали вищу пріоритетність, були проведення занять один раз на тиждень та у вигляді організованих занять з викладачем із тривалістю 45-60 хв. Окрім того у понад третини студентів наявне бажання покращити власний рівень плавальної підготовленості.

Результати за розділом опубліковано у 5 працях автора.

У змісті четвертого розділу *«Обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання»* увагу приділено визначенню теоретичних основ й застосуванню системного підходу до програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. У подальшому, з метою розкриття окремих компонент концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання проведено обґрунтування постановки цілей, алгоритму програмування занять з плавання студентів з різним рівнем плавальної підготовленості та обґрунтування індивідуально-орієнтованого змісту контролю в концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Подана автором концепція програмування занять з плавання студентів у передбачає можливість перетворення вхідної (перспективної) інформації на вихідну (підсумкову) з розв'язанням базових завдань освітнього процесу щодо програмування занять з плавання студентів. Для програмування занять з плавання студентів та збереження певних змістових пріоритетів необхідно

орієнтуватися на досягнення рівня плавальної підготовленості, відповідно до цілей визначеного рівня концепції.

Результати за розділом опубліковано у 22 працях автора.

У п'ятому розділі *«Експериментальна перевірка ефективності програм занять з плавання студентів на різних рівнях плавальної підготовленості»* на підставі проведення педагогічного експерименту із залученням 251 студента визначено ефективність застосованого наукового підходу до програмування занять з плавання студентів. Визначено основні зміни за даними фізичного розвитку, функціональних показників, фізичної та плавальної підготовленості юнаків та дівчат за підсумками застосування програмованих занять з плавання студентів.

Результати за розділом опубліковано у 8 працях автора.

У шостому розділі *«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»* проведене зіставлення отриманих наукових результатів із даними наукової та методичної літератури.

Стосовно джерельної бази дисертації, вона складається з різноманітних груп джерел і є цілком репрезентативною. Висновки повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними та структурованими. Додатки містять допоміжні матеріали, що не увійшли до основного тексту роботи.

Дисертаційна робота написана українською літературною мовою, лаконічно, методично грамотно, витримана стосовно стилістичних правил.

Пропозиції та дискусійні положення

Робота містить певні дискусійні положення, які загалом не впливають на загальну її оцінку:

1. У розділі 1 автор допускає значне перетинання змісту матеріалу, викладеного у підрозділах 1.3. *«Організаційно-методичне забезпечення занять з плавання студентів в закладах вищої освіти»* та 1.4. *«Проблеми*

програмно-методичного забезпечення занять з плавання студентів», тому їх доцільно було б об'єднати.

2. У роботі відсутні покликання на наші праці щодо навчання плавання дітей з ушкодженнями опорно-рухового апарату (1999-2003).
3. В процесі проведення експертного опитування, яке використане у роботі, стаж професійної діяльності викладачем (тренером) у експертів коливалися в достатньо великих межах (від 2 до 42 років). Отже чи можна вважати експертом тренера із досвідом 2 роки? Якщо так, то чи можна вважати думки експертів зі стажем 2 та 42 роки однаково вагомими в процесі визначення плавальної підготовленості?
4. Потребує пояснення зміст яких конкретно документів було вивчено в процесі аналізування документальних матеріалів оскільки у роботі це не конкретизовано.
5. Враховуючи той факт, що за даними медичної статистики переважна більшість студентської молоді має відхилення у стані здоров'я, потребує пояснення яким чином враховано показники стану здоров'я (зокрема захворювання опорно-рухового апарату) в алгоритмі програмування змісту занять, який покладений в основу розробки програм занять з плавання для студентів.
6. До структури та змісту контролю плавальної підготовленості студентів доцільно включити методи не тільки педагогічного, а й біомеханічного контролю, що дозволило б більш точно оцінювати показники опанування техніки робочих та підготовчих плавальних рухів студентів в процесі занять плаванням.

Висновок. Дисертаційна робота ГЛУХОВА ІВАНА ГЕННАДІЙОВИЧА за темою «Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання» має достатнє теоретичне й практичне значення і є самостійним завершеним науковим

дослідженням, де висвітлено наукові результати, що у сукупності дозволило обґрунтувати новий науковий напрям. В ході дослідження обґрунтовано та розроблено теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти. Робота відповідає вимогам п.п. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення ступеня доктора наук», затвердженого постановою кабінету міністрів від 17 листопада 2021 р. № 1197.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри теорії та методики фізичної
культури Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка, доктор наук з фізичного
виховання та спорту, професор

Томенко О. А.

